

**ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА И СЪБИТИЯТА НА
ДОБРУДЖАНСКИЯ ФРОНТ**

**THE FIRST WORLD WAR AND THE EVENTS
ON THE DOBRUDZHAN FRONT**

ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА И СЪБИТИЯТА НА ДОБРУДЖАНСКИЯ ФРОНТ

Тутракан, 2011

Българска, Първо издание

Издава Исторически музей – Тутракан

и Военна академия „Г. С. Раковски”

Военноисторическа комисия

редактор: Петър Бойчев

коректори: Екатерина Николова, Румяна Симеонова

превод: Никола Крачанов

ISBN 978-954-9971-56-9

Иван Сапунджиев-ЕООД

тел. +359-888-505094

e-mail: ivansapunjiev@yahoo.com

Министерство на културата - Дирекция „Културно наследство“
Институт за исторически изследвания при БАН
Военна академия „Г. С. Раковски“
Исторически музей - Тутракан
Община Тутракан

ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА И СЪБИТИЯТА НА ДОБРУДЖАНСКИЯ ФРОНТ

Сборник с изследвания

Съставители:

**Петър БОЙЧЕВ, полк. доц. д-р Станчо СТАНЧЕВ,
проф. д.и.н. Тодор ПЕТРОВ, Румяна СИМЕОНОВА**

Тутракан, 2011

**Материали от международна научна конференция,
посветена на 95-годишнината от Тутраканската епопея и
освобождението на Добруджа, проведена в гр. Тутракан на
8-9 септември 2011 г.**

Научен ръководител: акад. д.и.н. Георги МАРКОВ

СЪДЪРЖАНИЕ

Уводни думи	13
Станчо Станчев	17
Стратегически анализ на българското настъпление в Добруджа през 1916 г.	
Велико Лечев	28
Австро-Унгария и руският муниционен трафик за Сърбия по Долния Дунав през периода август – октомври 1914 г. (документи от Военния архив на Република Австрия)	
Николай Проданов	44
Разузнавателно осигуряване на Тутраканската операция на българската войска през Първата световна война	
Димитър Зафиров	62
Сравнителен оперативно-тактически анализ на овладяването от българската армия на крепостите Одрин - Тутракан	
Григорий Шкундин	71
Морално-психологически аспекти руско-българского вооруженного противостояния в Добрудже 1916-1917 гг.	
Константин Йордан	85
Румъно-руските отношения и военните операции в Добруджа (1916 г.) от гледна точка на генерал Константин Коанда	
Лариса Елескина	95
Николаевская академия Генерального штаба – школа офицерских кадров Великой войны	
Далибор Денда	108
Прва Српска добровољачка дивизија у борбама у Добруци 1916 г.	
Стоян Николов	118
За сформирањето на 1-ва сръбска доброволческа дивизија, учасник в бойните действия в Добруджа през 1916 г.	
Стефан Анчев	127
Учасието на 6-и пехотен Търновски полк в освобождението на Добруджа (1916-1917 г.)	
Иван Петров	134
Учасието на 16-и пехотен Ловчански полк в боевете от Добричката епопея (1-7.IX.1916 г.)	
Нели Николова	143
Ролята на 19-и пехотен полк за победата при Тутракан	
Иван Петров	154
Организация на санитарното дело в Трета армия през 1916 година	

Войн Божинов	160
Как завърши Първата световна война за България	
Тодор Петров	165
Освобождението на Добруджа през Първата световна война във фалеристиката	
Александър Вьчков	173
Униформи и въоръжение на българската конница през Първата световна война (1915-1918 г.)	
Тодор Нинов	191
Генерал-лейтенант Тодор Кантарджиев и Добричката епопея	
Георги Казанджиев	200
Взаимоотношенията между Главнокомандващия Действащата армия генерал Никола Жеков и командващия Трета армия генерал Стефан Тошев в Добруджа през 1916 г.	
Румяна Симеонова	215
Съдбата на отвлечените и интернирани добруджанци в Молдова (1916-1918 г.)	
Илка Илиева	225
Още за съдбата на добруджанци през 1916-1918 г. (Из архива на Павел Атанасов)	
Милан Мицич	230
Историјско сећање потомака српских добровољаца о борбама на Добруце 1916. године	
Петър Бойчев, Радослав Симеонов	245
Български военни гробища и паметници в Северна Добруджа от времето на Първата световна война (1916-1918)	
Мариан Попеску, Диана Георгица	257
Международното военно гробище “Мирча Стари” при с. Мирча вода	
Каталин Фудулу	265
Военното гробище в Добрич	
Володя Милачков	271
Дружество “6-ти септември 1916 година”. Учредяване и възстановяване	
Николай Иванов	280
Войната в Добруджа на страниците на вестник “Фигаро” (септември 1916 - октомври 1916 г.)	
Весела Пелова	286
Добруджанската епопея от 1916 г. в книгата на Владимир Бобошевски “Бързо преживяни минути”	

Станка Георгиева	297
Крушението на идеалите и надеждата. Спомени на Петър Жечев Курдоманов за Първата световна война (1916-1918 г.)	
Ани Златева	311
“Ръце, преплетени през границата” (Унгарските дарители за България 1912-1918 г. – “бялото петно” в най-новата българска историография)	
Маринела Паскалева	332
Йордан Йовков. Образът на българката (Разказът “Българка”)	
Красимир Петров	343
Изложба в памет на загиналите в Тутраканската епопея	
Списък на авторите	346

CONTENTS

Introduction	15
Stacho Stanchev	17
Strategic analysis of Bulgarian offensive in Dobrudja in 1916	
Veliko Lechev	28
Austro-Hungarian and Russian traffic of ammunition to Serbia on the lower course of the Danube during the period from August to October 1914. (Documents from the military records of the Republic. of Austria)	
Nikolai Prodanov	44
Provision of intelligence operations of Bulgarian Tutrakan troops during world war I	
Dimitar Zafirov	62
Operational and tactical comparative analysis of the Bulgarian army of the fortress Edrine – Tutrakan	
Gregory Shkundin	71
Psychological aspects of Russian-Bulgarian army confrontation in Dobrogea in 1916-1917	
Constantin Iordan	85
Romanian-Russian relations and military operations in Dobrogea (1916) seen by General Constantin Coandă	
Larissa Eleskina	95
Nikolaevska Academy of General Staff - School for officer personnel for the Great War	
Dalibor Denda	108
First Serbian Volunteer Division in the battles in Dobrudja 1916	
Stoyan Nikolov	118
About the Formation of First Serbian Voluntary Division, Participant in the Battle for Dobrudja, 1916	
Stefan Anchev	127
The participation of sixth infantry Veliko Tarnovo regiment in liberation of Dobrudja (1916-1917)	
Ivan Petrov	134
Participation of the 16 th Infantry Lovchanski Regiment in the battles of Dobrich Epic (1-7. IX. 1916)	
Neli Nikolova	143
Role of the 19 th Infantry Regiment for the victory at Tutrakan	
Ivan Petrov	154
Organization of the sanitary works in Third army in 1916	

Voin Bojinov	160
How finished the First World War for Bulgaria	
Todor Petrov	165
Liberation of Dobrudja during the First World War in phaleristics	
Aleksander Vachkov	173
Uniforms and armaments of Bulgarian cavalry during the World war (1915-1918)	
Todor Ninov	191
Lieutenant-General Todor Kantardzhiev and the Dobrich Epopee	
Georgi Kazandjiev	200
Relationship between the Bulgarian Troops Commander General Nikola Zhekov and the Commander of the III Army General Stefan Toshev	
Rumyana Simeonova	215
The fate of kidnapped and interned dodrudjan people in Moldova (1916-1918)	
Ilka Ilieva	225
Once Again on the Fate of the Inhabitants of Dobrudja in 1916-1918 (From P. Atanasov's Archive)	
Milan Micich	230
Historical remembrance of descendants of Serbian volunteers in the battles in Dobrudja 1916	
Peter Boychev, Radoslav Simeonov	245
Bulgarian military cemeteries and monuments in North Dobrudga Since the First World War (1916-1918)	
Marian Popescu, Diana Gheorgiță	257
The international cemetery of honour "Mircea the old" in Mircea vodă railway station village	
Catalin Fudulu	265
The war cemetery in Dobrich	
Volodya Milachkov	271
"The Sixth of September 1916" Society. Establishment and Reestablishment	
Nikolay Ivanov	280
The War in Dobrudja at the Pages of "Figaro" Newspaper (September 1916 - October 1916)	
Vesela Pelova	286
Dobrudja Epic of 1916 in the Book of Vladimir Boboshevski "Fast experience minutes"	
Stanka Georgieva	297
Collapse of ideals and hopes. Memories of Peter Zhechev Kurdomanov the First World War 1916-1918	

Ani Zlateva	311
Hands Intertwined Crossing Borders (Hungarian donors of Bulgaria 1912-1918 - “White spot” in the latest Bulgarian historiography)	
Marinela Paskaleva	332
Yordan Yovkov. The character of Bulgarian woman (about the short story “A Bulgarian woman” and the 1916 events)	
Krasimir Petrov	343
Exhibition in memory of the soldiers from the Tutrakan epopee – Pleven 1917	

УВОДНИ ДУМИ

В последните години се създава една добра традиция на всеки пет години да се събираме и да отбелязваме Тутраканската епопея и войната за освобождението на Добруджа. Това става възможно, благодарение на организаторите на този форум в лицето на Община Тутракан и Историческия музей в Тутракан. През последните години се чуват гласове, че трябва да се забрани изучаването на военна история в училищата, тъй като това пречело на помирението на балканските народи. Моето мнение е, че е точно обратното. Трябва да се изучава, защото с Първата световна война се доказва, че съдбата на балканските народи се решава до голяма степен и от Великите сили.

След Балканските войни и Първата световна война в геополитиката се появява един термин – „балканизация”. Ако вземете която и да е голяма енциклопедия – Brockhaus или Larousse, след „Балкани” следва „балканизация” и това означава „Балканите - барутен погреб на Европа”, „Балканите – опасна, конфликтна зона на Европа”. И до днес се употребява понятието „балканизация”. Ние, за да осмислим историята, трябва да черпим горчивия опит от тия бойни полета на Балканите и да разберем, че Великите сили са „балканизирали” Югоизточна Европа. Великите сили са имали своите велики интереси и те са противопоставяли балканските държави. Трябва да се разбере и че терминът „балканизация” е създаден от Великите сили и че всички сме потърпевши. Поуките са, че вместо да се ругаем взаимно, трябва да изясним своите гледни точки и да стигнем до една, що-годе поносима, обща позиция. Надявам се да направим това с колегите от съседните балкански държави.

Първата световна война се е готвила десетилетия от двете коалиции – от Тройното съглашение и Тройния съюз. Така че ние, като изучаваме Първата световна война, трябва да извлечем поуки, без да всяваме някакво напрежение и някаква омраза. Напротив. Поуката е, че балканските народи са били част от международната игра на Великите сили. Първата световна война е вече доста осветлена от нашите съседи, а ние, за съжаление, закъсняхме, тъй като до 1989 г. това беше една забранена тема. Но има възможност да осветлим теми, като коалиционния характер на тази война, защото България е част от една коалиция, Румъния – част от друга коалиция. Има Върховно командване, което влияе върху военните действия. Също моралния фактор на войната, моралния фактор в българската армия, за духа на войника, защо българският войник жертва живота си за освобождението на Тутракан и на Добруджа. И да се свържат събитията с предходните събития. Тъй като Южна Добруджа през Втората балканска война е окупирана от румънската армия, трябва да се изясни освободителния характер на тази война, българското участие в Първата световна война и по-точно в освобождаването на Добруджа. Преди години тази

война беше забранена или забравена, защото сме воювали с румънци и с руснаци на Добруджанския фронт. И тогава тази война изобщо се прескачаше, наблягаше се на Балканската война. Но като говорим за превземането на Одринската крепост, не по-малка славно е превземането на Тутраканската предмостова крепост. По-широко трябва да разгледаме събитията, съпоставително и с предходните две балкански войни. България участва в Първата световна война на страната на Германия и Австро-Унгария, за да поправи неправдата от Букурещ, от договора от 28 юли 1913 година, когато в една война срещу пет държави България претърпя национална катастрофа. И да се обясни защо ѝ отнеха Южна Добруджа и защо българската армия трябваше да я освобождава и да превзема Тутраканската крепост.

Друга тема е съдбата на населението, което е потърпевшо от военните действия, съдбата на добруджанци по време на Първата световна война. Във вашите доклади вие ще проследите още някои страни на тези теми.

Благодаря на гостите от Румъния и Сърбия, които се отзоваха. Ние трябва по-често да се срещаме. Разбира се, ние няма да търсим едно общо становище, но трябва да спорим, трябва да седнем на една маса и да обясним и осмислим различните гледни точки, да се приведат научни доказателства, да не се прави пропаганда от участието на различните страни в Първата световна война. Най-напред трябва да се научим да се изслушваме, защото все още ние не сме написали обща балканска история - опитвали сме преди десетина години, обаче не успяхме. Трябва да има търпимост, но ние като български историци, естествено, ще защитаваме българската гледна точка. Истината е една - тя не е българска, не е сръбска, не е румънска; има различни гледни точки и като се съединят тези гледни точки, може да се напише една обща балканска история за Първата световна война.

С тези встъпителни думи ми позволете да открия международната научна конференция „Първата световна война и събитията на Добруджанския фронт“.

Акад. д.и.н. Георги МАРКОВ

Директор на Института за исторически изследвания при БАН

INTRODUCTION

In last recent years we have been creating a tradition to gather every five and to commemorate the epic war for the liberation of Dobrudja in Tutrakan. This is possible thanks to the organizers of this forum in the face of the Municipality of Tutrakan and its Historical Museum. During those recent years, voices that the study of military history in schools should be prohibited, as it prevents the reconciliation of the Balkan people. My opinion is just the opposite. It should be studied because the World War proved that the fate of the Balkan people is decided largely by the Great Powers.

After the Balkan wars and World War one term appears in geopolitics - „Balkanization.” If you take any large encyclopedia - Brockhouse or Larousse, after the „Balkans” appears „Balkanization” and it means „The Balkans - powder keg of Europe”, „The Balkans - dangerous conflict zone of Europe.” Even today, the term „Balkanization” is used. We have to make sense of history that must draw the bitter experience of these battlefields of the Balkans and to understand that the Great Powers „Balkanized” Southeast Europe. Great Powers had their great interest and they opposed the Balkan countries. It should be understood and that the term „Balkanization” was created by the Great Powers, and that we are all victims. We must know that instead of cursing each other, we should clarify our views and get to one, more or less tolerated, common position. I hope we can do this with colleagues from neighboring Balkan countries.

The World War I had been prepared for two decades from coalitions - from Triple Entente and Triple Alliance. So we, by studying the First World War, must learn the lessons without any tension. We must do the opposite. The lesson is that the Balkan people were part of the international game of Great Powers. That World War was already well sweetened by our neighbors, and we, unfortunately, were late because until 1989 it was a forbidden topic. But there is an opportunity to highlight issues such as coalition nature of this war, because Bulgaria is a part of a coalition, Romania - a part of another. There is a command, which affects the hostilities. Also the moral factor of war, the moral factor in the Bulgarian army, the spirit of the soldier, because Bulgarian soldiers sacrifice their lives for the liberation of Tutrakan and Dobrudja. And this contact with the events precedes other events. Since South Dobrudja, during the Second Balkan War, was occupied by the Romanian army, the liberation character of this war should be clarified, also the Bulgarian participation in the First World War and especially in the release of Dobrudja. Years ago, this war was forbidden or forgotten, because we fought against the Russians, Romanians at the Dobrudja front. And then all this war is bypassed, instead the Balkan War. But speaking of the capture of Edirne fortress, no less glory is the capture of Bridgehead Tutrakan fortress. Greater need to look at the events, in compare with the previous two Balkan wars. Bulgaria participates in the First World War on the side of Germany and Austria-Hungary to

remedy the injustice of the Bucharest Treaty of 28 July 1913, when in the war against five countries, Bulgaria has undergone a national catastrophe. And we have to explain why it was taken and why South Dobrudja's Bulgarian army had to release and capture Tutrakan's fortress.

Another topic is the fate of the population, affected by war, the fate of Dobrudja's people during the First World War. In your report you will follow some other countries on these topics. I would like to say "Thank you!" to the guests from Romania and Serbia, who responded. We need more often to meet. Of course, we will seek a common opinion, but you must argue, must sit at a table and explain various points of view, to consider the different viewpoints, to bring scientific evidence, not just to make propaganda of different participant countries in the First World War. First, we must learn to listen, because we still have not posted a total Balkan history - we tried a decade ago, but failed. There should be tolerance, but we - Bulgarian historians will defend Bulgarian perspective. Truth is one - it is not Bulgarian, not Serbian or Romanian, there are various viewpoints and by joining these points, you can write a common Balkan history of the First World War.

With those introductory words, please, let me open the International Conference „The First World War and the events on the Dobrudzhan front.”

Academician Georgy Markov
Director of the Institute for Historical Research at
Bulgarian Academy of Science